

autem Simon Barjona, Saulus, nec nomen *Maria* quod reperitur in communione assumptionis B. M. V. quia verba tantum applicantur B. Mariæ (1). 4° Semel tantum caput esse inclinandum, dum plura sanctorum nomina simul junguntur, ita tamen ut inclinatio duret a primo usque ad ultimum.

127. In missa solemnī celebrans caput inclinare debet toties et eodem modo ac in missa privata, et præterea dum in evangelio, *Gloria* et *Credo* cantantur ea, ad quæ alias caput inclinare debet, nisi ipse interea legat. Item profundam corporis inclinationem facere debet, dum post sessionem ad altare regreditur, si tabernaculum non habeatur.

Diaconus et subdiaconus semper cum celebrante caput inclinant, dum celebrans clara voce recitat aut cantat ea, quæ inclinationem exigunt, sive stent juxta celebrantem, sive post ipsum, nisi aliunde sint occupati: sicut enim juxta dicta n. 118, ad 4, semper cum celebrante debent genuflectere, sic pariter se inclinare. 2° Dum mutant locum, si non genuflectant, caput saltem profunde inclinare debent, prout num. 118, ad 3, dictum est. 3° Caput inclinant cum celebrante, quoties in choro cantantur ea, quæ inclinationem exigunt; item dum sibi invicem dant pacem, et ante ac postquam aliquem incensant. 4° Mediocriter, seu caput et humeros inclinare debent ad *Deus tu conversus* etc. et alios versus post *Confiteor*, ad *Sanctus* et *Domine non sum dignus*. Ad *Agnus autem Dei* caput tantum profunde inclinant. 5° Corpus profunde inclinare debent, dum sua vice recitant *Confiteor*, ad communionem utriusque speciei, item si non genuflectant, quoties ad altare accedunt vel ab eo recedunt.

128. Inclinatio in missa præscribitur, quia sicut genuflexio, sic etiam inclinatio est actus adorationis, honorationis et humiliationis, qui proinde, quia faciliter et ubique inter actionem et lectionem fieri potest, optime convenit, ut homo etiam actu adoret, seque coram Deo humiliet ac sanctos honoret.

(1) S. R. C. 7 Dec. 1844, n. 4839-4985, XI.

Diversæ quoque inclinationes præscribuntur, prout res, cui fit reverentia, positio celebrantis aut ejus verba majorem aut minorem humiliationem exigere videntur, ut sic missæ sacrificium decoro ordine persolvatur.

DE ELEVATIONE OCULORUM.

129. Elevatio oculorum fit dupliciter, scilicet eosdem statim demittendo, et continue elevando. Semper elevari debent ad crucem altaris, eandem aspiciendo (1), præterquam ad elevationem s. Hostiæ et Calicis, et exposito ss. Sacramento, in quibus casibus ad ss. Sacramentum elevandi sunt. Si crux tamen sit valde eminens, sufficit oculos versus eandem elevare. Et notandum est, non caput sed oculos esse elevandos.

Oculi sunt elevandi statim demittendo 1. ad *Munda cor*.

2. Ad oblationem hostiæ sub verbis: *Suscipe sancte Pater*.

3. Ad *Veni sanctificator*.

4. Ad orationem *Suscipe sancta Trinitas*.

5. Initio præfationis post *Gratias agamus ad Deo nostro*.

6. Initio canonis ad *Te igitur*.

7. Ante consecrationem hostiæ ad *Elevatis oculis*.

8. Ad benedictionem in fine missæ, dum dicitur *Benedicat vos*.

Continue elevandi sunt ad oblationem calicis toto tempore orationis *Offerimus*, et toto tempore elevationis s. Hostiæ et Calicis.

Oculi insuper tenentur intenti ad ss. Sacramentum 1° infra *Memento defunctorum*, dum sacerdos privatim orat, 2° per totam orationem dominicam, 3° ad tres orationes ante communionem.

(1) S. R. C. 22 Jul. 1848, n. 4960-5121, 3.

Præter casus enumeratos elevare oculos, est contra vel saltem præter rubricas.

Elevantur oculi 1° ut sacerdos Christum imitetur, qui Patrem oraturus, sæpius et præcipue in ultima cœna oculos elevavit; 2° ut verbis et actione Deum alloquatur, suamque mentem et attentionem per exteriorem oculorum elevationem ad Deum dirigat; 3° quia actiones et preces, ad quas elevandi sunt, illorum elevationem quasi exigunt.

DE OSCULIS ALTARIS ET ALIORUM.

130. I. Osculum altaris fieri debet in medio altaris, ipsum altare tangendo, manibus hinc inde æqualiter super altare extensis: ideoque præstat, parum ab altari retrocedere, et anteriorem partem corporalis aliquantulum a fronte altaris remove, ut sacerdos altare in medio et sine tactu hostiæ osculari possit.

II. Sacerdos osculari debet altare 1. in oratione *Oramus te, Domine ad quorum reliquiæ hic sunt.*

2. Quotiescumque se ad populum vertit, dicturus *Dominus vobiscum*, quod quater contingit, 1° ante orationem, 2° ante offertorium, 3° ante postcommunionem, et 4° ante *Ite missa est.*

3. Ante *Orate fratres.*

4. Initio canonis in oratione *Te igitur*, dum dicit: *Uti accepta habeas, et benedicas.*

5. Post consecrationem in oratione *Supplices* cum dicit: *Ex hac altaris participatione.*

6. Si detur pax, antequam dicat *Pax tecum.*

7. In fine missæ post orationem *Placeat*, etiamsi non detur benedictio.

III. Celebrans præterea osculari debet amictum, manipulum et stolam, antequam, se iisdem induat, in medio, ubi est Crux. Item consuetudo habet, ut sacerdos eas vestes osculetur, dum post missam se exiit, et etiam stolam, quotiescumque ad alias functiones se ea induit aut exiit.

2. Lecto primo evangelio osculari debet principium evangelii, præterquam in missis defunctorum, aut nisi celebret coram Pontifice, Cardinali, Legato aut Episcopo in eorum residentiis.

3. Patenam osculari debet in oratione *Libera nos*, postquam se ea signaverit, in superiori parte, non autem in ea parte, in qua s. Hostia est ponenda.

IV. In missa solemniter celebrans osculari tenetur omnia et sola illa ac in missa privata.

Ministri autem 1. sese induendo et exuendo osculari debent amictum et manipulum, ac diaconus etiam stolam.

2. Osculari debent manum celebrantis, diaconus post acceptam benedictionem ante evangelium, et subdiaconus post epistolam, antequam accipiat benedictionem.

3. Diaconus osculari debet altare, antequam a celebrante pacem recipiat.

4. Diaconus, quisquis sit, etiamsi canonicus (1), quotiescumque celebranti quidquam porrigit, prius osculatur instrumentum quod porrigit, et deinde manum celebrantis in parte exteriori; si autem quidquam recipiat, prius osculatur manum celebrantis, et deinde illud quod recipit. In missa tamen de *Requiem* manum aut rem numquam osculatur. An et quænam oscula omittantur in missa, exposito ss. Sacramento, dicetur tom. II, n. 36.

Thuriferarius et acolythi aliive ministri inferiores numquam osculantur manum diaconi aut subdiaconi, neque instrumenta quæ iis porrigunt, quia oscula debentur soli celebranti. Si vero celebranti immediate ministrent, osculantur ipsa instrumenta, quæ porrigunt aut recipiunt, non autem manum celebrantis juxta rubricas in ritu celebrandi tit. VII, n. 4.

V. Osculum altaris considerari potest non tantum ut saluatio altaris, et ut signum reverentiæ in rem sacram, sed etiam ut signum amoris et devotionis erga Christum, qui

(1) S. R. C. 31 Maji 1817, n. 4386-4536, 5.

per altare figuratur : et ideo extenduntur manus, ut sacerdos Christum quasi complectatur, ad obtinendum tum sibi, tum aliis ejus benedictionem et benevolentiam. Prima osculatio altaris infra orationem *Oramus te Domine* considerari etiam potest ut signum venerationis erga sanctos in altari quiescentes, ut sacerdos eorum intercessionem efficacius consequatur. Alia oscula considerari possunt ut signa venerationis erga rem sacram aut celebrantem qua Christi ministrum.

DE CRUCIS EFFORMATIONE.

131. Quoad crucis formationem generaliter notanda sunt sequentia.

1. Cruces fiunt extensis et unitis omnibus digitis dextræ manus, etiam in formando transversam partem crucis (1), nisi sit inter consecrationem et communionem, quo tempore pollices et indices utriusque manus tenentur conjuncti, reliquis digitis extensis et unitis.

2. Sacerdos seipsum signans, sinistram non impeditam semper ponere debet infra pectus, ut sit extra terminos crucis faciendæ, non autem inferius; alia autem signans, si stet ad altare, sinistram non impeditam supra altare deponere debet, præterquam ad signationem evangelii, quando eandem super librum ponit; et si non stet versus altare, sinistram infra pectus ponere debet.

3. Sacerdos seipsum aut alia signans, semper erectus et nunquam inclinatus, stare debet.

4. Ad quamlibet lineam aut contactum verba diligenter sunt dispensanda. Ad quod notari potest, illas syllabas aut verba, quæ crucem in missali depictam præcedunt, esse pronuntianda, dum prior linea recta efformatur; quæ autem sequuntur, dum linea transversa efficitur.

(1) S. R. C. 4 Aug. 1663, n. 2094-2241, 4, et 24 Jul. 1683, n. 2876-3025, 6.

5. In omni signatione aut benedictione alicujus rei parvus digitus, sed unitus cum reliquis digitis, vertendus est ad rem, cui benedicatur.

6. Extensio et mensura linearum crucis desumuntur ab extremitate parvi digiti.

7. Mensura crucis major aut minor esse debet pro objecto, quod benedicatur. Lineæ tamen tam parvæ esse non possunt, ut crux vix distinguatur, sed neque tam longæ, ut rei signandæ latitudinem multum excedant. Unde ad benedictionem in fine missæ prima linea frontem et pectus, et altera transversa humerorum latitudinem non excedat; similiter in signatione hostiæ et calicis horum latitudinem nihil vel non multum superent signationis lineæ.

8. Ante omnem signationem alicujus rei manus ante pectus jungendæ sunt, nisi alterutra sit impedita.

9. Post factam primam lineam rectam, manus seu parvus digitus linea recta reducendus est ad medium illius lineæ rectæ, et ita procedi debet ad alterius transversæ lineæ formationem : alias enim formatur, non signum crucis, sed tantum illius species seu potius circulus quidam rotundus.

10. Omnes cruces exacte, distincte et modeste sunt formandæ, et manus nullatenus cum præcipitatione est agitata.

132. Celebrans seipsum signat hoc modo : sinistra infra pectus, sed tamen supra cingulum posita, vertit ad se palmam manus dextræ, et illius extremitate, omnibus digitis extensis et junctis (post consecrationem pollice et indice unitis) physice tangit 1° frontem, 2° pectus, et deinde relevata dextra circa superiorem partem pectoris, 3° tangit humerum sinistrum, et 4° manu parum incurvata humerum dextrum, debite dispensans verba ad singulos contactus. Deinde non est tangendum medium pectoris, neque digitus aut manus osculanda, neque manus jungendæ, nisi quod sequitur, sit dicendum manibus junctis (1).

(1) Bissus S. n. 18.

133. Celebrans hostiam et calicem simul signat hoc modo : ante signationem manus ante pectus junguntur; deinde manus sinistra ante consecrationem super altare extra corporale, et post consecrationem super corporale deponitur; et dextra extensis et unitis digitis, ut dictum est supra not. 1, constituitur super calicem, sic ut extremitas parvi digiti medio pallæ respondeat : tum dextra super hostiam retrahitur linea omnino recta, in æquali altitudine, nihilque eam deprimendo versus hostiam, sic ut manus cum extremitate parvi digiti super hostiam perveniat : deinde manus seu extremitas parvi digiti linea recta et in æquali altitudine reducitur ad medium anterioris partis pallæ, et digitis similiter unitis et extensis transfertur ad angulum pallæ versus cornu evangelii, atque cum extremitate parvi digiti describitur tota pallæ anterior pars, in æquali semper altitudine, manumque minime demittendo.

Ad signandam autem solam hostiam vel dextra demittitur usque ad nodum calicis, in cujus altitudine tota crux formatur; vel tenetur in altitudine pallæ super calicem positæ, ita ut si calix prius signetur, celebrans manum suam tantum versus se retrahat (1). Hæc crux tantum parva esse debet, ita ut ejus lineæ latitudinem hostiæ non multum excedant. Prima linea ducitur super hostiam a parte calicis versus celebrantem, eaque facta parvus digitus reducitur ad medium hostiæ, tuncque transfertur versus cornu evangelii, et fit linea transversa, quæ primam secat in medio hostiæ, æque longa est, et in æquali altitudine ac prima.

Eodem modo signatur solus calix, cujus palla, nisi extraordinariæ sit latitudinis, mensura crucis esse debet : ita ut prima linea ducatur ab extremitate illius posteriori usque ad extremitatem anteriorem, et parvo digito ad medium pallæ reducto, et tum translato ad extremitatem pallæ a parte evangelii, altera linea fiat manum ducendo ad extre-

(1) Merati p. 2, tit. 8, n. 16; s. Alph. de Ligorio in lib. de cærem. m. c. IX, n. 8.

mitatem pallæ a parte epistolæ. Dum signatur calix ante consecrationem, hujus crucis lineæ cuppam calicis vix, vel etiam non, excedere debent. Item quando cum s. Hostia ad *Per ipsum*, et cum ejus particula ad *Pax Domini*, calix ter signatur; lineæ tantum ducuntur a labio calicis ad labium, ita quidem, ut sacra species calicem non tangat.

Ex dictis patet, quomodo aliæ cruces in missa fiant; et plura dicuntur p. II, dum de singulis in particulari agetur.

134. Celebrans seipsum cruce signat : 1. ter initio missæ, dicens *In nomine Patris* etc., *Adjutorium nostrum* etc., et *Indulgentiam* etc.

2. Incipiens introitum, exceptis missis de *Requiem*, in quibus signat librum.

3. In fine *Gloria et Credo*.

4. Ad utrumque evangelium signat se in fronte, ore et pectore.

5. Post *Sanctus* dicens *Benedictus* etc.

6. Post consecrationem in oratione *Supplices*, dicens *omni benedictione*.

7. Cum patena in oratione *Libera* dicens *da propitius pacem*.

8. Cum s. Hostia et Calice ante utriusque sumptionem.

Oblata signat : 1. in oratione *Veni Sanctificator*, dicens *benedic*.

2. In canone infra orationem *Te igitur* ter, dicens *hæc dona* etc.

3. In oratione *quam oblationem* ter super hostiam et calicem simul; et semel super hostiam, et semel super calicem.

4. Ante consecrationem hostiæ et calicis dicens *Benedixit*.

5. Post consecrationem in oratione *Unde et memores* ter super hostiam et calicem simul, et semel super hostiam et semel super calicem.

6. In oratione *Supplices* semel super hostiam dicens *Corpus*, et semel super calicem dicens *Sanguinem*.

7. In oratione *Per quem* etc. signat ter super hostiam et calicem simul, dicens *Sanctificas* etc.

8. Dicens *Per ipsum* etc., item *Pax Domini* etc. cum

hostia et in posteriori casu cum ejus particula ter signat super calicem.

Alias facit signationes : 1. Ad utrumque evangelium pollice signat ejusdem initium.

2. Post oblationem hostiæ cum patena, et post oblationem calicis cum eodem efformat crucem super corporale, antequam hostia aut calix deponatur.

3. Signat aquam, antequam in calice misceatur, exceptis missis de *Requiem*.

4. Post *Per ipsum* ante *Pater noster*, dicens *Patri omnipotenti* etc. cum s. Hostia duas cruces efformat inter calicem et pectus suum.

5. In fine missæ populum benedicit, exceptis missis de *Requiem*.

6. In missis de *Requiem* signat librum ad initium introitus.

7. In missa solemnī benedicit incensum ante incensationem; item subdiaconum post cantatam epistolam, et diaconum ante evangelium.

135. Signa crucis in missa formantur et repetuntur, quia crux tanquam præcipuum passionis et mortis Domini instrumentum 1° est causa et fons omnis benedictionis, et sic dum verba benedictionis occurrunt, crucis formatio præscribitur; et 2° optime repræsentat Christi Domini passionem et mortem, in cujus commemorationem missa offertur; quapropter dum hostia, panis, calix, corpus, sanguis nominantur, regulariter signatio fieri debet. Crucis igitur formationes sunt signa benedictionis et gratiarum, atque commemorationes passionis et mortis Christi Domini. Licet autem quælibet signatio sit commemoratio ejusdem passionis et mortis, illæ tamen quæ post consecrationem fiunt super hostiam et calicem, ut veræ benedictiones hostiæ et calicis considerari nequeunt; repugnat enim, Corpus et Sanguinem Christi majorem posse acquirere benedictionem : sed solum fiunt ad commemorandum virtutem crucis et modum passionis Christi; ad imprimendum animis sacerdotis et adstantium, idem esse sacrificium altaris cum sacrificio crucis, hostiamque idem esse Corpus, quod cruci fuit affixum, eundemque

in calice Sanguinem, qui in cruce effusus est; ita ut signationes post consecrationem exprimant benedictiones et gratias, quibus abundat Christi Corpus, quasque in nos largiter effundere cupit, nisi nostris peccatis præpediantur (1). Reliquæ autem signationes (quibusdam exceptis, ut dum celebrans cum patena aut calice post oblationem crucem efformat) ut veræ benedictiones considerari debent, quibus sacerdos tum sibi, aut aliis benedictionem et sanctificationem imperatur, tum materiam consecrandam aut aliam rem fini sacro deputat.

Quare nunc una, nunc duæ, nunc tres aut quinque cruces faciendæ præscribantur, dici potest, quia verba, ad quæ formandæ sunt, unam aut plures exigunt; et licet v. g. in oratione *Quam oblationem* ante consecrationem pro pluribus verbis eadem militet ratio, plures tamen non præscribuntur, quia Ecclesia numerum ternarium aut quinquenarium non excedit, ut plures nobis sensus mysticos innuat; scilicet crux semel formata significat unitatem essentiæ divinæ, aut unitatem personæ in Christo, bis duas in Christo naturas, ter trinitatem personarum, et quinquies quinque Christi vulnera.

DE MANUUM JUNCTIONE, ELEVATIONE, EXTENSIONE,
SEPARATIONE, EARUMQUE VARIA POSITIONE.

136. Manus ante pectus junguntur hoc modo : palma et digiti extensi et conjuncti unius manus exacte applicantur palmæ et extensis conjunctisque similiter digitis alterius manus; pollex autem dexter super sinistrum ponitur in modum crucis ante consecrationem et post communionem; inter consecrationem vero et communionem extremitates indicis et pollicis utriusque manus manent sibi invicem unitæ. Manus taliter junctæ ante pectus ita sustententur, ut parum distent a vestibus, et extremitas digitorum, nisi corporis

(1) Bened. XIV, de Sac. m. sect. 1, § 277.

inclinatio facienda sit, potius respiciat faciem sacerdotis quam tabulam altaris.

Hæc manuum junctio fit in signum humilitatis et devotio-
nis. Pollices autem in modum crucis ponuntur, ut celebrans
imaginem crucis continuo sub oculis habeat.

Manus ante pectus junguntur : 1. quoties sacerdos se vertit
ad populum, accedit ad altare, ab eo recedit, et transit de
uno latere ad aliud, nisi alterutra sit impedita aut aliter
præscribatur, ut in sequentibus ubique etiam subintelligen-
dum est.

2. Ante omnem signationem alicujus rei, nisi alterutra sit
impedita.

3. Ab initio missæ usque ad orationem *Aufer a nobis*
inclusive.

4. Ad introitum, *Kyrie* et *Gloria*.

5. Postquam dictum est *Oremus*, ubicumque dicatur. Item
in conclusione orationum, secretarum et postcommunio-
num, dum dicitur *Per Dominum nostrum*, et si aliter conclu-
dantur, dum dicitur *In unitate*.

6. Ad *Munda cor* etc., evangelium, *Credo*, offertorium.

7. Sub psalmo *Lavabo* cum celebrans manus laverit.

8. Initio præfationis, dicens *Gratias agamus Domino*.

9. Ad *Sanctus* usque ad *benedictus*.

10. Sub utroque *Memento*, dum celebrans privatim orat,
tenet manus junctas ante pectus vel usque ad faciem.

11. In fine orationis *communicantes* et *Hanc igitur*, item
ante consecrationem, dicens *Fiat dilectissimi Filii tui*.

12. In fine orationum *Supplices*, *Memento*, et *Nobis*
quoque peccatoribus.

13. Ante *Pater noster* dicens *Præceptis salutaribus* etc.

14. Ad primum *Agnus Dei*, donec dicitur *Miserere nobis*,
et in Missis de *Requiem* ad tria *Agnus Dei*.

15. Ad communionem et ultimum evangelium.

16. In missa solemnī celebrans tenet manus junctas, dum
cantantur *Kyrie*, *Gloria*, evangelium, *Credo*. Item ministri
toto missæ tempore habent manus ante pectus junctas, nisi
aliquid agere debeant.

137. Manus junctæ super altare ponuntur hoc modo :
manus, ut supra dictum est, junctæ, ita ponuntur, ut parvi
digiti dumtaxat frontem seu medium anterioris partis mensæ
altaris vel antependii, si habeatur, tangant, et reliqui digiti
absque ulla separatione a parvis digitis in superiori parte
mensæ altaris quiescant, residuo manuum inter altare et se
retento (1). Notandum autem, si propter antependium digiti
annulares ipsam mensam altaris attingere nequeant, suffi-
cere, ut ponantur super antependium, quod in hac re unum
et idem cum mensa altaris reputatur : rubrica etiam quæ
requirit, ut parvi digiti frontem anteriorem tangant, nihil
aliud exigere videtur.

Manus junctæ super altare ponuntur, non tantum quia sic
propter inclinationem fieri convenit, sed etiam, sicut cele-
brans se inclinatur et manus jungit, ut se coram Deo humiliet,
et efficacius exaudiatur, ita manus junctas super altare depo-
nit, ut se suis in orationibus uniat Christo, summo pontifici
nostro, per altare representato.

Manus junctæ super altare ponuntur : 1. ad *Oramus te Do-*
mine etc. usque ad *quorum reliquiæ* etc.

2. Per totam orationem *In spiritu humilitatis* etc.

3. Per totam orationem *Suscipe sancta Trinitas* etc.

4. Initio canonis ad *Te igitur* usque ad *uti accepta habeas*.

5. Ad orationem *Supplices te rogamus* usque ad *ex hac*
altaris participatione exclusive.

6. Per tres orationes ante communionem.

7. Per totam orationem *Placeat tibi sancta Trinitas*.

138. Manus super altare extenduntur, seu separatæ
super illud ponuntur hoc sequenti modo : usque ad consecra-
tionem et post ablutionem digitorum manus extensis et unitis
omnibus digitis, ex parte palmæ, non cum solis digitis sed
usque ad pulsum, non super solum antependium sed super
ipsam altaris mensam, extra corporale, ne sordescat, nisi
nimis magnum foret, æqualiter hinc inde ponuntur, dextra

(1) Rub. in ritu celeb. tit. IV, n. 1.